

Pressmeddelande 241002

Grönt kulturarv®-sortimentet utökas med fyra nya sorter

Under varumärket Grönt kulturarv® säljs sorter med en lång och väl dokumenterad odlingshistoria i Sverige. Sorterna har spårats upp vid Programmet för odlad mångfalds, Pom, inventeringar av äldre trädgårdsväxter i Sverige och därefter valts ut att bevaras i Nationella genbanken för vegetativt förökade trädgårdsväxter, placerad vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp.

Under 2025 kommer fyra nya Grönt kulturarv®-sorter ut på marknaden. Nyheterna består av en dahlia, en ros och två perenner. Bourbonrosen, praktnävan och fjädernejlikan är insamlade i Halland, Västerbotten respektive Jämtland. Dahlian har svenskt ursprung och togs fram i Skåne.

Presentation av de nya sorterna i Grönt kulturarv®-sortimentet

Dahlia *Dahlia x pinnata* (Dekorativ-Gruppen) 'Regina'

Skåne, 1940

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet blev det populärt att odla dahlior och flera dahliasällskap bildades i Europa och Amerika. År 1936 bildades Svenska Dahlielubben i Malmö, 1946 ändrades namnet till Svenska Dahliasällskapet. Sällskapet skulle bland annat verka för att ta fram svenskförädlade dahliasorter. I en skrift som sällskapet gav ut 1952 finns en lista på 36 svenska sorter. En av dessa är sorten 'Regina' som togs fram av Alnarps Trädgårdar 1940. I Alnarps Trädgårdars priskurant, där sorten fanns till försäljning 1942, står bland annat att läsa: "Uppdragen i Alnarp. Ytterst rikblommande rabatt- och binderidahlia." En knöl kostade 3 kr per styck, den dyraste dahlian till försäljning det året.

När Olof Ekblad, ordförande i nuvarande Dahliasällskapet, var på besök i Lidköping 2003, såg han en underbar mörkröd dahlia som parkförvaltningen i Lidköpings kommun odlade. Det visade sig att kommunen hade haft knölna sedan åtminstone 1960-talet, men ingen kom ihåg var knölna kommit från. De brukade kalla denna vackra dahlia för "Regina" men de var inte säkra på att det var det rätta sortnamnet. Olof kunde spåra sorten i skrifterna, namnet och beskrivningarna på 'Regina' stämde, härmed var denna svenskförädlade dahliasort återfunnen.

Sorten 'Regina' är en dekorativedahlia som blir ca 100 cm hög. Blommorna är 13 cm i diameter och lysande scharlakansröda. Blomningen börjar i slutet av juli och håller på tills frosten kommer. Man kan plocka bort äldre blommor för att få en längre blomning. Bladverket är mörkt grönt och bladkanten något sågtandad. Både blomstjälkar och stjälkar är mörkt röda. Växtsättet är upprättväxande och därför passar 'Regina' utmärkt som snittblomma. Knölna kan vara svåra att väcka på våren och bör därför förödlas inomhus innan de planteras ut.

Odlingsanvisning: Dahlia-knölna planteras efter sista frosten på våren. Under växtsäsong ska

växten ha mycket vatten och näring. Plocka bort äldre blommor för att få en längre blomning. När frosten har tagit bladverket, tas knölnarna upp och förvaras frostfritt i ca 5-10 grader och mörkt. Sorten 'Regina' blommar från slutet av juli tills frosten kommer, lite beroende på när man sätter ut knölnarna. Knölnarna kan vara svåra att väcka på våren och bör förödlas inomhus innan de planteras ut.

Bourbonros *Rosa* (Bourbon-Gruppen) 'Farmor Selma'

Halland, 1910-talet

Sorten 'Farmor Selma' är en vacker, väldoftande buskros med bourbonrosornas alla bästa egenskaper. Sorten är med största sannolikhet förädlad utomlands och återfinns kanske bland de över hundra namnsorter som salufördes i Sverige under 1800-talets andra hälft. Sorten har inte kunnat identifieras och har därför givits ett nytt namn.

Selma Christiansson föddes 1888 i Kvibille i Halland. Kring 1915 gifte hon sig med snickaren Valfrid Pålsson och flyttade till Kvidinge i Skåne.

Hon tog då med en planta av en buskros från sitt föräldrahem till den nya trädgården och planterade den vid huset som Valfrid byggt. Trädgården blev så småningom fylld med köksväxter, prydnadsväxter och fruktträd. Kerstin, vars farmor fått ge namn åt rosen, och nu odlar den i sin trädgård, berättar: "På mammas födelsedag den 20:e juni, brukade de första rosknopporna ha slagit ut och var då en given dekoration på födelsedagsbordet".

Bourbonrosen 'Farmor Selma' är en buskros som kan bli 1,5–2,5 meter hög. Den har ett tätt växtsätt med tämligen få och olikstora taggar. Blommorna blir 7–9 cm i diameter, tätt fyllda med 70–130 kronblad. Blomfärgen är varmt röd som övergår i ljusare rödvioletta nyanser, kronbladen har viss fläckighet och mot slutet av blommans utveckling får kronbladen framträdande nerver; enstaka kronblad har vita streck. Doften är medelstark till stark av citrus, sommarbär och tuttifrutti-godis. Blomningen är riklig från omkring midsommar till andra hälften av juli. Nypon bildas ytterst sällan och utvecklas då ofullständigt. Troligtvis härdig till zon 4.

Praktnäva *Geranium himalayense* 'Sörmjöle'

Västerbotten, 1946

Praktnävan lever verkligen upp till sitt namn och har några av släktet *Geraniums* allra största blommor. Arten är vildväxande i Himalaya, från Nepal till Afghanistan, och fördes till Europa i mitten av 1800-talet av växtjägare som samlade in plantor i Indien för det Brittiska Ostindiska kompaniets räkning.

Ett sekel senare hade plantor av praktnäva hittat vägen till byn Sörmjöle strax sydväst om Umeå i Västerbotten. 1949 byggde Henny och Oskar ett nytt hus i byn och i trädgården planterades nävan, både i stenpartiet och som kantväxt i rabatterna. Nävan hade fått följa med från parets tidigare bostad, eller hemställe som Henny och Oskar sa, och där hade den växt i alla fall sedan 1946.

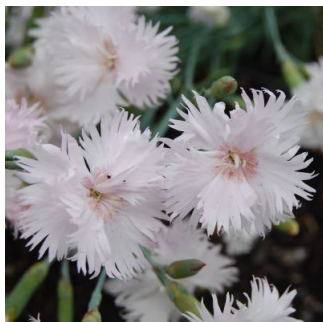
Nävan hade Henny fått av sin syster och svåger som hade sommarstuga i Sörmjöle. De var bland de första att bygga sommarstuga i byn och byggde alldeles nere vid vattnet, så nära att huset nästan bara stod på sand. När trädgården skulle anläggas togs tång från havet för gödning och för att bli jord. Där anlades sedan gräsmatta och rabatter och i en av dem växte praktnävan. Hennys svåger var trädgårdsintresserad, men att nävan skulle ha köpts i någon handelsträdgård är ändå inte så troligt – det vanligaste var att man bytte växter med vänner, grannar och släktingar och praktnävan var lätt att dela med sig av

Praktnävan 'Sörmjöle' är lättodlad och snabbväxande med stora blommor, 4-5 cm i diameter. Blommorna är blålila med ett rosa skimmer över kronbladen och med vit mitt. Den är en uppskattad pollinerarväxt. Sorten har en lång blomningstid som börjar i maj och sträcker sig cirka en månad framåt. Under sensommaren kommer en andra, mindre blomning. Växten kan bli 40-50 cm hög och är fin i rabatter och som marktäckare.

Odlingsanvisning: Sol-halvskugga. Trivs i vanlig trädgårdsjord. Breder ut sig med underjordiska utlöpare. Klipp bladverket ner till cirka tio centimeters höjd efter blomningen kommer nya, friska blad under sommaren.

Fjärdernejlika *Dianthus* (Plumarius-Gruppen) 'Frösön'

Jämtland, sekelskiftet 1900

Från gården Västbyn på Frösön i Jämtland kommer den här vita, halvfyllda fjärdernejliken. Gården, med anor från 1700-talet, var en stor gård med två flyglar, vackra takmålningar och en magnifik utsikt över Storsjön. Till Västbyn flyttade Ingeborg och hennes familj 1910 sedan äldste sonen tagit över familjens jordbruk i Undersåker. Västbyn blev släktgård och en kär samlingsplats för den stora familjen. Redan när familjen flyttade in stod en mängd växter planterade i trädgården och Ingeborg och hennes man, som båda var trädgårdsintresserade, fyllde på med fler.

Hur länge fjärdernejliken stått i trädgården är svårt att säga, men troligen fanns den där redan när Ingeborg och hennes familj flyttade dit. Ingeborgs yngsta barn Jenny, född 1907, brukade berätta att hon vuxit upp med den och mindes hur gott den doftade.

Som vuxen flyttade Jenny från Jämtland till Dalarna och 1946 köpte hon och hennes man en liten gård i Rällsjöbo i Bjursås socken. Dit flyttades flera växter från Västbyn och fjärdernejliken var en av växterna som planterades i den nya trädgården. I Rällsjöbo har nejliken växt sedan dess och idag är det Jennys dotter Ingeborg som odlar och tar hand om den. Ingeborg berättar att i familjen kallas nejliken för "Mormors nejlika" och den får breda ut sig som kantväxt i rabatterna

Fjärdernejliken har halvfyllda, vita blommor som skiftar i ljusrosa. Blomdiametern är 4 cm. Blommorna har en god doft av vanilj. Växten kan bli 40 cm hög och är fin i stenpartier, slänter och som kantväxt i rabatter. Fjärdernejliken blommar bäst när den planteras i full sol. Nejliken är torktålig och trivs i både sandblandad, väl-dränerad jord och vanlig trädgårdsjord. Plantorna bildar täta tuvor som snabbt breder ut sig om de trivs.

Bakgrund

Varumärket Grönt kulturarv® har skapats för att göra det möjligt att lansera och saluföra odlingsvärt växtmaterial som samlats in genom Programmet för odlad mångfald, Pom. Pom är ett nationellt program för att bevara den genetiska mångfalden bland de odlade trädgårdsväxterna. Pom samordnas från Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp, men är ett nätverk där flera olika organisationer och myndigheter ingår, till exempel friluftsmuseer, botaniska trädgårdar, Fritidsodlingens Riksorganisation, Jordbruksverket och Riksantikvarieämbetet.

Mellan 2002 och 2010 genomförde Pom åtta olika landsomfattande inventeringar av äldre trädgårdsväxter, bland annat perenner, köksväxter, rosor, krukväxter, frukt och bär. Växterna som lanseras under varumärket Grönt kulturarv® är sådana som inventerats av Pom och därefter valts ut att bevaras i den Nationella genbanken för vegetativt förökade trädgårdsväxter vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU Alnarp. De första Grönt kulturarv®-sorterna kom ut på marknaden våren 2013. Det finns nu 162 sorter lanserade. Sorterna finns till försäljning i handelsträdgårdar och garden centers.

Varumärket Grönt kulturarv® har tagits fram tillsammans med Elitplantstationen, E-planta ekonomisk förening och LRF Trädgård.

Kontaktpersoner

Om Grönt kulturarv®

Helena Persson, samordnare för Pom vid SLU. E-post helena.m.persson@slu.se

Dahlia 'Regina'

Karin Persson, genbankskurator vid Nationella genbanken med ansvar för lök- och knölväxter.

E-post: karin.persson@slu.se

Bourbonros 'Farmor Selma'

Erik de Vahl, genbankskurator vid Nationella genbanken med ansvar för rosor.

E-post erik.de.vahl@slu.se

Praktnäva 'Sörmjöle' och fjädernejlika 'Frösön'

Linnea Oskarsson, genbankskurator vid Nationella genbanken med ansvar för perenner.

Epost: linnea.oskarsson@slu.se

Mer information om samtliga Grönt kulturarv®-sorter finns att hämta på

www.slu.se/pom/grontkulturav

Pressfoton finns att ladda ner på www.slu.se/pom/grontkulturav/pressfoton